

Finansklagenemnda Person

Avgjørelse FinKN 2024-218

5.3.2024

Tryg Forsikring NUF

Bilansvar

Kjøring i alkoholpåvirket tilstand – 100 % avkortning – årsakssammenheng - særlege grunnar – bal. § 7 fjerde ledd.

Skadelidte kjørte utfor veien i alkoholpåvirket tilstand på julaften/natt til første juledag, etter at bilen skled bakover på glatt underlag. Forsikrede hadde mistet ektemannen sin det året, samt gården som hun hadde driftet sammen med han, og befant seg i en vanskelig økonomisk situasjon. Foretaket mente at det var årsakssammenheng mellom forsikredes alkoholpåvirkning og utforkjøringen, og avkortet erstatningskravet fullt ut. Foretaket avviste videre at omstendighetene rundt forsikredes situasjon på ulykkestidspunktet utgjorde "særlege grunnar" til å likevel tilkjenne erstatning. Saken reiste spørsmål om erstatningskravet, herunder utgifter til juridisk bistand, kunne avkortes og i så fall om det forelå "særlege grunnar". Etter en konkret vurdering uttalte nemnda at en presumsjon om årsakssammenheng mellom skadelidtes rusinntak og ulykken måtte legges til grunn. Vilkårene for avkortning av erstatning var dermed oppfylt. Det forelå ikke særlige grunner som tilsa delvis erstatning. Foretaket ble gitt medhold.

Saksfremstilling

Skadelidte kjørte en varebil ut av veien i alkoholpåvirket tilstand 25.12.20 rundt kl. 01:10. Det var ingen andre enn skadelidte i bilen. Eier av bilen var skadelidtes arbeidsgiver.

Fra politidokumentet "Anmeldelse av vegtrafikkulykke" datert 25.12.20 siteres:

Fører har kjørt utfor veien på venstre side i en høyrekurvet sving. Bilen har rullet rundt flere ganger på vei ned en bratt skråning og endte i et tre ca 80 meter lengre ned. (...) Veien er en svingete grusvei utenfor tettbygd strøk. Veien var dekket av snø. Det var mørkt på stedet, og ingen belysning langs veien. Da vi ankom åstedet var det ingen nedbør. Sporene etter bilen hadde ikke snødd igjen da vi ankom, og det antas dermed at det ikke var nedbør da ulykken inntraff. (...) Det luktet alkohol av siktedes munn. Hun var blå/rød på leppene. Siktete svarte på spørsmål at hun hadde drukket rødvin. Siktete oppga å ha brukt bilbelte.

Videre fremkommer det om kjøreforholdene at det var "God sikt, opphold", "Grus (...) Snø, eller isbelagt" og "Mørkt u/belysning". Fartsgrensen på stedet var ifølge politidokumentene 80 km/t og temperaturen var minus to grader.

Det fremgår av sykehusepikrise fra 25.12.20 at skadelidte ved hendelsen ble påført "høyresidig pneumothorax med multiple disloserte costafrakturer", "Pneumomediastinum og subcutant emfysem", samt "Tverrtaggsfrakturer i cervikal- og øvre thoracalcolumna" og at hun ble operert. I samme journal fremgikk:

Det fremkommer at pasienten har hatt et vanskelig år etter at ektemannen døde. Økende bruk av alkohol og smertestillende, stod på palexia 250 mg x 2 i tiden før innkomst.

I journalnotat fra 26.12.20 fremkommer det at utforkjøringen "ikke var i suicidal hensikt." Fra tilsyn av psykiater samme dag siteres:

(...) Hun forteller at det siste året spesielt har det gått feil vei med henne. Ektemannen hennes døde i februar i år. Et brått dødsfall, men han hadde vært alvorlig syk gjennom de siste 10-15 årene. (...). Hun forteller at han var nylig utskrevet fra sykehus og at hun fant ham død i sin egen seng to dager senere. (...) Pasienten forteller at ektemannen hadde et langvarig alkoholproblem og hadde vært til flere behandlingsopphold grunnet dette. (...) Pasienten og ektemann hadde et samliv på over 30 år sammen. De bor på gård (...) Pasienten forteller at det er hun som i hovedsak har arbeidet og fått gården til å gå rundt grunnet ektemannens sykdom og rusproblematikk. (...) ektemanns (...) sønn (...) og pasienten forteller ut han nå ønsker å kaste henne ut av hjemmet. Etter ektemannens død har pasienten hatt det svært vanskelig med tanke på sorg, familiær konflikt og usikkerhet vedrørende hennes framtid. Hun har hatt et økende alkoholforbruk, da øl. Hun sier hun ikke tidligere har hatt problemer med alkohol. Nå hvor det eskalerte i kjøring i ruspåvirket tilstand med en utforkjøring som pasienten vet vil medføre konsekvenser for henne. Vurdering: (...) Hun viser fortvilelse over situasjonen hun er i og at fremtiden er usikker. Forverring mot mer alvorlig tilstand med økende bruk av alkohol. Hun er nedstemt og fortvilt, men fremstår ikke alvorlig deprimert eller mistanke om psykose. Ved tilsyn i dag vurderes at hun kan ha nytte av et kortvarig forløp i psykisk helsevern for å unngå en ytterligere forverring. (...)

Foretaket mottok skademelding under kjøretøyets kaskoforsikring 26.12.20, hvor det fremgikk at fører var sendt til sykehus med alvorlige skader.

Skadelidte ble operert igjen 29.12.20 med "med rekonstruksjon og osteosyntese av høyre thoraxvegg" og fikk nedtrappingsplan på smertelindrende behandling jf. sykehusepikrise 25.12.20.

Analyseresultatet for toksikologi 5.1.21 viste at skadelidte hadde 1,35 i promille. Blodprøve ble tatt på ulykkesnatten kl. 02.47.

Skadelidte ble utskrevet fra sykehus 11.1.21.

Fra telefonavhør av skadelidte 12.1.21 fremkommer:

Det har vært en u håndterlig situasjon og hun vet ikke sin egen fremtid. Det har vært svarte dager. Hun har slitt hele året med alkohol, men hun har søkt hjelp via DPS på (X) for dette. Julaften ble stusselig, hun klarte ikke å være i huset lenger. Hun inntok alkohol før kjøreturen. Hun er avhengig av førerkortet for sin jobb og for å besøke kunder. Hun venterte vanlig 8t etter å ha tatt smertestillende før hun kjører bil. Hun har dummet seg ut med denne hendelsen. Det meste av kvelden er helsvart. Hun hadde tenkt seg på hytta, hun prøvde seg på en snarvei som gikk "veldig gæli". (...) Siktede hadde inntatt øl, og noe likør før kjøringen. Hun vet ikke hvor mye da det meste er svart. Siktede startet å drikke rundt kl. 17, hun sluttet å drikke før hun la ut på turen. Siktede følte seg "helt svart, skikkelig deppa, jeg må bort" da hun satte seg i bilen for å kjøre. Siktede tenkte ikke i det hele tatt da hun satte seg i bilen for å kjøre. Siktedes psykiske tilstand da hun satte seg i bilen for å kjøre var "deppa". Siktede kjørte en snarvei etter å ha snakket med en nabo om det var farbart. Det var kjempeglatt. Det gikk galt, og hun vet ikke hvordan hun kom seg ut av bilen. Det var ikke annen trafikk på tidspunktet. Forholdene på vegstrekningen siktede kjørte var glatte med nysnø. Fartsgrensen på stedet er 50 km/t og siktede kjørte under fartsgrensen, men hun stolte på firhjulstrekket, før det gikk bakover i svingen. Hun mistet kontroll på bilen, hun hadde ikke fart, men det gikk bakover og hun tenkte hun måtte komme seg ut. Mer vet hun ikke.

Skadelidte ble siktet 29.1.21 og tilståelsesdom forelå 18.3.21. Fra dommen siteres:

På kvelden så var jeg først til moren min, og så gikk jeg hjem igjen til gården, og så hadde jeg noen telefoner med noen naboer og venner, og så skulle jeg fortsette å ordne jul i huset, og når jeg kommer inn igjen, så begynte jeg å erindre synet av da jeg fant mannen min. Så fikk en følelse av jeg måtte flykte ut av huset og kjørte derfor av gårde. Da hadde jeg som mål å kjøre ut på hytta. Kjørte ikke noe fort, men bilen slipper taket og jeg for nedover. (...) Siktede erklærte seg straffskyldig i henhold til siktelsen.

Skadelidte ble dømt for overtredelse av vegtrafikkloven § 31 første ledd, fengsel i fjorten dager, bot på kr 30 000 og tap av rett til førerkort i to år.

Skadelidte dro tilbake på sykehus 9.10.21 "grunnet vedvarende smerter etter traume og operasjonen".

Skadelidte fikk innvilget arbeidsavklaringspenger (AAP) i vedtak av 21.10.21.

Fra undersøkelse hos manuellterapeut 22.2.22 fremkommer:

... Bortfall av inntekt knyttet til aktivitet på gården. å også tap av salgsjobb pga. plagene etter ulykken.
Voldsom livsbelastning og livsomveltninger som oppleves vanskelige å håndtere. Tidligere svært aktiv.

Foretaket varslet grunnlag for avkortning etter bal. § 7 ved brev av 30.3.22.

I sykehusjournal 18.5.22 -13.6.22 fremkommer det at skadelidte har vært "en skygge av seg selv" etter ulykken og er "frustrert over sterke smerter og sitt funksjonsnivå". Videre opplevde skadelidte mye smerteproblematikk etter ulykken.

I legeerklæring 22.6.22 skrev skadelidtes fastlege at det er "sannsynlig at hun blir varig ufør" og at "ingen andre forhold (enn ulykken) forklarer pasientens plager".

Foretakets rådgivende lege vurderte saken 28.7.22 og konkluderte med at bilulykken hadde medført skade med funksjonstap i columna og thorax. Skadelidtes tilstand var imidlertid ikke stabilisert, slik at legen ikke kunne ta stilling til varig medisinsk invaliditetsgrad og restarbeidsevne.

Skadelidte opplyste i forbindelse med klage på regresskravet at det var forhold ved bilen som hadde ført til at skaden ble alvorlig, herunder at ingen av airbagene til bilen løste ut under utforkjøringen og at passasjeret hadde løsnet. Teknisk fagsjef i foretaket uttalte i e-post fra 26.8.22 at det ikke kunne konkluderes med feil på bilens sikkerhetssystemer ut fra skadetakst og bilder.

Foretaket avsto krav om erstatning for personskade under bilansvarsforsikringen 15.9.22.

Skadelidtes advokat dro på befaring av ulykkesstedet 19.7.23, hvor det også ble gjort videoopptak i forsøk på å belyse hendelsesforløpet bedre.

Skadelidte har i det vesentlige anført at det ikke er grunnlag for å nekte erstatning etter bal. § 7. Det er ikke årsakssammenheng mellom skadelidtes alkoholpåvirkning og ulykken. Årsaken til ulykken var at bilen slapp taket på glatt føre, skled bakover og seilet utfor veien ned en skråning. Skadeomfanget er langt mer omfattende enn det som har vært påregnelig, som følge av at airbagen ikke ble utløst ved kollisjonen og at passasjeret løsnet under utforkjøringen. Det er derfor ikke årsakssammenheng mellom rusinntaket og hele skadefølgen.

Subsidiært har skadelidte anført at det foreligger "særlege grunnar" jf. bal. § 7 fjerde ledd, som gjør at full avkortning ikke skal skje i henhold til presumsjonen i bal. § 7 fjerde ledd, bokstav b. I vurderingen er det primært forhold i forbindelse med selve kjøringen som skal vektlegges. At dobbeltsetet løsnet er hovedårsaken til at skadelidte fikk så omfattende skader i brystryggen, noe som støttes av at skadelidte ikke kjørte i høy fart og at hun hadde setebelte på. Hun var i en svært vanskelig livssituasjon på tidspunktet for ulykken og har senere fått en relativt streng strafferettslig reaksjon. Hun kjørte sakte på en lite trafikkert/øde vei ved midnatt på julaften, og kunne derfor påregne særdeles lite trafikk. Full avkortning etter denne omstendighet er ikke rimelig, da skadelidte har skapt langt mindre farepotensiale ved sin ruskjøring enn de tilfeller som gjelder kjøring på mer trafikkerte veistrekninger. Videre er det anført at det glatte føret og veiens farepotensial i seg selv fremstår som en klar bidragsyter til at ulykken skjedde.

Avslutningsvis anfører skadelidte at hennes påvirkning mest sannsynlig er lavere enn promillen skulle tilsi på grunn av økt toleransegrense for alkohol, slik at hennes reaksjonsevne og motorikk må anses som bedre enn en person med normal toleranse for promillen. Videre at dette er et moment i bevisvurderingen hva gjelder årsakssammenhengen mellom rusinntaket og ulykken.

Forsikringsforetaket har i det vesentlige anført at det er årsakssammenhengen mellom skadelidtes alkoholpåvirkede tilstand og utforkjøringen, slik at det er grunnlag for avkortning etter

bal. § 7.

Videre at skadelidtes situasjon ikke faller inn under "særlege grunnar" jf. bal. § 7 slik regelen er forstått i rettspraksis, og avkortningsgraden må settes til 100 %.

Finansklagenemnda Persons begrunnelse

Saken gjelder krav på erstatning som følge av personskade etter utforkjøring i alkoholpåvirket tilstand 25.12.20. Spørsmålet er om erstatningskravet, herunder utgifter til juridisk bistand, kan avkortes fullt ut etter bal. § 7 fjerde ledd, og i så fall om det foreligger "særlege grunnar" som tilsier at avkortning likevel ikke skal skje.

Vilkåret for erstatning etter bal. § 4 er oppfylt, idet skadelidtes skade er et resultat av noe kjøretøy "gjer". Etter bal. § 7 fjerde ledd bokstav b faller retten til erstatning bort dersom skadelidt vognfører var påvirket av alkohol tilsvarende minst 0,5 promille, med mindre skaden ville skjedd uavhengig av påvirkningen. I praksis tolkes bestemmelsen strengt.

Toksikologirapport fra 5.1.21 viste at skadelidte hadde 1,35 i promille et par timer etter ulykken. Skadelidte anses på den bakgrunn som påvirket etter loven. Nemnda har merket seg at skadelidte visste at hun var alkoholpåvirket før hun startet kjøringen jf. hennes politiforklaring 12.1.21.

Bestemmelsen i bal. § 7 fjerde ledd oppstiller en presumsjon om at det er årsakssammenheng mellom kjøring i alkoholpåvirket tilstand, og den skaden som har rammet skadelidte. Det er skadelidte som har bevisbyrden for at det ikke er årsakssammenheng mellom påvirkningen og det forhold at ulykken inntraff.

Om årsakskravet etter bestemmelsens fjerde ledd er det uttalt av Bjørn Engstrøm i Tidsskrift for erstatningsrett nr. 1 2005 s. 3-32 – (TFE-2005-3) på s. 31:

Hvis den berusede sjåføren kjører korrekt, men skade likevel oppstår f.eks. pga. teknisk svikt ved bilen, er kravet til årsakssammenheng mellom beruselsen og skaden ikke oppfylt.

I RG-1993-263 er det uttalt "det kreves ikke at alkoholpåvirkningen har vært en hovedårsak til skaden". Videre fremkommer:

Lagmannsretten tilføyer at man ved vurderingen av om nødvendig årsakssammenheng foreligger, ikke kan legge vekt på momenter ved selve kjøringen som hastighet o.l., som utvilsomt var den direkte årsak til ulykken. Dette ville i praksis innebære at årsakssammenheng blir vanskeligere å påvise jo sterkere alkoholpåvirkningen er.

Skadelidte har anført at den utløsende årsaken for at selve ulykken skjedde, var at bilen begynte å skli bakover og dermed havnet utenfor veien i svingen. Det er også pekt på at det ikke er nevnt noe sted i politidokumentene at hun har kjørt med fronten først.

Innledningsvis bemerkes at det avgjørende elementet i årsaksvurderingen er foranledningen til hvorfor bilen i dette tilfellet begynte å skli. Det forhold at det er glatt og mørkt vil etter nemndas syn ikke være nok for å bevise at bilen ville ha begynt å skli uavhengig av førers påvirkning. Nemnda kan derfor ikke se at skadelidte har sannsynliggjort at rusinntaket ikke er årsaken til at bilen begynte å skli. Når det gjelder fremlagt dokumentasjon, bemerkes det at nemnda ikke anser det tilstrekkelig dokumentert at skadelidte har bedre motorikk og reaksjonsevne enn en normal person i ruset tilstand. Videre kan ikke nemnda se at den fremlagte videoen fra befaringen 19.7.23 kan få betydning for årsaksvurderingen i dette tilfellet.

Skadelidte har også anført at det er tekniske forhold ved bilen som er årsak til skaden, herunder at sete løsnet og at airbager ikke ble utløst. Det er etter nemndas syn ikke sannsynliggjort at teknisk svikt ved bilen førte til ulykken. Påberopte feil realiserte seg først etter at utforkjøringen hadde skjedd, slik at de ikke kan få betydning for spørsmålet om årsakssammenhengen mellom

rusinntaket og foranledningen til at ulykken skjedde. Det er videre ikke ble påvist feil på bilens sikkerhetssystemer jf. e-post 26.8.22 fra teknisk fagsjef i foretaket.

Presumsjon om at det er årsakssammenheng mellom skadelidtes rusinntak og ulykken må etter dette legges til grunn jf. bal. § 7 fjerde ledd. Vilkår for avkortning av erstatning er oppfylt, og hovedregelen er da at erstatningen faller bort i sin helhet.

Spørsmålet blir da om det foreligger "særlege grunner" som tilsier at skadelidte likevel bør få erstatning jf. bal. § 7 fjerde ledd.

Ordlyden "særlege grunner" taler for at det skal mye til for å fravike utgangspunktet om at erstatningen skal bortfalle helt. Dette er også lagt til grunn i praksis, jf. blant annet RG-1993-263 og 2015-359 og 2018-534.

I Rt-2008-1759 avsnitt 28-29 uttalte Høyesterett at begrepet i første rekke referer til "omstendigheter som forelå da kjøringen startet eller rundt selve kjøringen", men også noen etterfølgende forhold kan vektlegges. Ifølge Høyesterett i avsnitt 30, var imidlertid etterfølgende forhold først relevante der skadelidte var "lite eller intet å bebreide". Det sentrale spørsmålet er altså i hvilken grad føreren kan bebreides, jf. også LB-2019-167362.

Videre uttalte førstvoterende i Rt-2008-1759 avsnitt 32:

Hans rolle i denne del av hendelsesforløpet vil stå helt sentralt ved vurderingen av om det er særlige grunner som taler for at det skal utmåles erstatning til ham. Det er på det rene at han ble påført en varig og totalinvaliditet, med ekstraordinært store skader. Når hans rolle er som foran beskrevet av lagmannsretten, kan jeg ikke se at selv de tragiske følger som kjøringen fikk for ham, kan lede til at det tilkjennes erstatning.

Bjørn Engstrøm i TFE-2005-3 (s. 28) beskriver "særlege grunner" som "en liten sikkerhetsventil ("nåderegel")". Praksis der det er tilkjent erstatning med avkortning etter "særlege grunner", synes utelukkende å gjelde for passasjerer og/eller etterlatte til fører som har kjørt i ruspåvirket tilstand, der disse ikke identifiseres fullt ut med den enkelte fører, jf. blant andre Rt-2000-1811, Rt-2008-1759 og Rt-2008-453.

Ettersom skadelidte var fører av bilen og har kjørt i alkoholpåvirket tilstand, finner nemnda det klart at hun ikke er "lite eller intet å bebreide" for ulykken, jf. Rt-2008-1759 og LB-2019-167362. Etterfølgende forhold vil derfor ikke tillegges betydning i vurderingen av om det foreligger "særlege grunner". Dette innebærer at verken omfanget av skadelidtes personskade eller det forhold at skadelidtes økonomiske situasjon ble forverret etter ulykken anses å være særlige grunner som gir rett til erstatning.

Når det gjelder de omstendigheter som forelå da kjøringen startet, eller rundt selve kjøringen, bemerker nemnda at skadelidte i sin politiforklaring 12.1.21 har uttalt at hun følte seg "helt svart, skikkelig deppa" og følte at hun måtte komme seg bort da hun satte seg i bilen for å kjøre. På grunn av føret forhørte hun seg med en nabo om det var farbart å kjøre. Skadelidte hadde etter opplyste drukket alkohol siden kl. 17. Ni måneder før hendelsen hadde skadelidte mistet et medlem i nærmeste familie, og etter dette hadde hun mistet boligen. Hendelsen skjedde i en høytid, og nemnda har forståelse for at vonde følelser rundt omstendighetene derfor var forsterket. Etter konkret vurdering kan nemnda likevel ikke se at nevnte forhold utgjør "særlege grunner" etter bestemmelsen, slik denne er fortolket i retts- og nemndspraksis.

Skadelidtes rolle i hendelsesforløpet er også et sentralt moment, jf. Rt-2008-1759. Det er på det rene at skadelidtes rolle i hendelsesforløpet er helt sentral for ulykken da hun selv er fører av bilen, og hun i tillegg var klar over at hun var påvirket av alkohol. Som fører av bilen har man et særskilt ansvar.

På bakgrunn av ovennevnte, og i lys av den strenge terskelen for å bruke sikkerhetsventilen, kan ikke nemnda se at det foreligger "særlege grunnar" for at skadelidte likevel må tilkjennes erstatning etter bal. § 7 fjerde ledd.

Bilansvarsloven hjemler en rett til erstatning for nødvendige og rimelige advokatutgifter. Advokatutgiftene vil i utgangspunktet være en del av oppgjøret etter bilansvarsloven, jf. blant andre 2019-675. Avkortning skal skje i det samlede krav som erstattes under bilansvarsforsikringen, jf. blant andre AKN-2244. Ettersom nemnda har konkludert med at skadelidtes erstatningskrav under bilansvarsloven kan avkortes fullt ut, har ikke skadelidte krav på erstatning for juridiske utgifter under bilansvarsloven.

Finansklagenemnda Persons konklusjon

Foretaket gis medhold.

Ved behandlingen deltok Kaja de Vibe Malling (leder), Tonje Giertsen (bransjerepresentant) og Borgar Sandvik (forbrukerrepresentant).